

hagyják dolgozni, de amikor aratásra kerül a sor, előhúznak valami évszázados török törvényt és kijelentik: *a birtok és a termés az övék*. Hiába van írásos szerződés: az albán törvényszék az érvényben lévő törvények alapján a földbirtokosnak ad igazat. Három amerikai magyarról meséltek és egy osztrák fatermelőről, akik ilyen módon veszítették el minden vagyoniukat.

22 millió behozatal 4,5 millió kivitel

Amilyen katasztrofális Albánia államháztartásának és agrárpolitikájának irányítása, ugyanolyan külkereskedelme is. A behozatal a múlt évben 22,8 millió aranyfrank, a kivitel 4,5 millió aranyfrank volt. Pedig Albánia gazdag ország, van náftája, reze, ónja, szene, aszfaltja, lignitje, vasa, aszbesztja, krómja, cementmárgája, óriási ki-

terjedésű erdei, nagyszerű víziútjai, vízierőművek építésére alkalmas zuhatagjai, turisztikai szempontból a világ egyik legérdekesebb, legszebb vidéke; háromezer méter magas havasok és narancsligetek. Már építettek utakat, hidakat, van távíró és távbeszélő vezetéke. Repülőgéppel el lehet jutni a fontosabb helyekre. De mit ér minden természeti kincs, ha nem tudják felhasználni? Belgium alig valamivel nagyobb és jóval szegényebb földjén nyolcszor annyi ember él összehasonlíthatatlanul magasabbrendű életet. Ha jól emlékszem, Deák hasonlította a hajdani Magyarországot az állatorvosi lóábrához, melyen minden betegség megtalálható. Nos a mai Európánk ez a primitívsgében is komplikált ábrája kétségtelenül Albánia, a vendégszeretnek és zsarnokoskodásnak, a jóindulatnak és kizsákmányolásnak, az ostoba önzésnek és felfelé törekvésnek ez a bonyolult példája.

Bares Imre

Nagy bűnügyek

Irta:

dr. LENGYEL ZOLTÁN

Az edelényi gyilkosság

A borsodmegyei Edelény nagyközségben egy éjszaka meggyilkolták a csárdást, feleségét és nővérét. Mindhármukat közönséges fejszével verték agyon. A hálózobaszekrényben tartott pénzüket elrabolták.

A hármás rablógyilkosság és különösen az a brutalitás, amellyel végrehajtották — óriási felháborodást váltott ki. A gyanú első pillanatban Regula Edéro irányult, egy talpig becsületes, szorgalmas, egyszerű asztalosmester 21 éves fiára, aki szeretett mulatni, néha-néha összekapott a barátaiyal is. Kora reggel keresték a csendőrök. Nem volt otthon. Senki sem tudta, hova lett. Kutattak utána a szomszédos Miskolcon, ahol megállapították, hogy a kora reggeli órákban jeggyűrűt és ékszereket vásárolt. Még aznap elfogták. Tettét bevallotta és indokul azt adta elő, hogy Kassán lévő menyasszonyának nászajándékot akart vásárolni. Bejáratos volt a Czeizler-kocsmába, udvarolt szép eladó hűgának és ezt azért tette, hogy kiismerje a csárdások viszonyait.

Nagy ügy volt ez Miskolcon. De országos ügy lett belőle, sőt a világsajtó is foglalkozott vele. Regula védőjének nevezett meg. Történt ez azok után, hogy a miskolci sajtóban szenvedélyes agitációt folytattak ellene és felhívták az ügyvédeket, hogy *védelmét nem szabad elvállalni*. Tisztán láttam, hogy ebben az ügyben nagy szenvedélyek fogtak összeütközni, felekezeti elfogultság is szerepet fog játszani és ezért elhatároztam, hogy elvállalom az ügyet s mindent el fogok követni, hogy az igazságszolgáltatás rendes útján bonyolítottassék le s a szenvedélyek hullámai a közéletbe át ne csapjanak.

Mindig nagy szeretettel voltam a magyar kisiparosság iránt. A céhrendszer eltűnése után a modern gyáripár fojtogató versenye már évtizedek óta megrendítette ennek a becsületes, színmagyar osztálynak a megélhetését. A mesterekből sorra munkások lettek. Nehéz munkával szerzett vagyonuk elpusztult s ami belőlük még önálló maradt: keserves küszködéssel tengette életét.

Előzőleg Budapesten az egyik legelső zilahi csizmadiamester fia, Fekete Vilmos esett nagy bűnbe. Mint gyógyszerészegéd, felvitt az Adria-szállóba egy kéjnit. Meggyilkolta és kirabolta. Egy elvesztett nadrággomb vezetett nyomára. Tettét be is vallotta. Ügye esküdtszék elé került. A királyi ügyész tárgyalás előtt azt mondta nekem, hogy tehettek amit akarok, de ezt a fiút fel fogja akasztatni. Erre én fogadást ajánlottam és meg is nyertem. Az esküdtek nem találták megállapítottnak az előre megfontoltságot. Fekete megmenekült az akasztófától. Nem tudtam volna elviselni a becsületes, egyszerű szülők fájdalmát és a városombeli kisiparosság szégyenét, másrészt pedig úgy éreztem, hogy egy egészen fiatal, a 21 éves korhatáron, amelyen alüli tette halálai büntetni nem lehet — alig túllévő vádlott még megjavulhat és hasznos tagja lehet még a társadalomnak. Ebben az esetben felvettem be is vált, Fekete Vilmos hosszú fegyházbüntetését kitöltötte és *azóta soha semmi nem terheli lelket*.

Regula Ede a gyilkosság elkövetésekor 21 éves és háromhónapos volt. Amikor a törvényhozás egy határidőt megállapít, tisztán bíróság dolga, hogy

ilyen csekély időkülönség miatt a tettesre alkalmazza-e a legsúlyosabb büntetést, vagy sem. Ha véletlenül három hónappal és egy nappal fiatalabb: törvényes tilalom útján megszabadul az akasztófától. Itt is tehát csak az volt a kérdés: *az esküdtek elég éretnek tartják-e, hogy a bírói gyakorlat értelmében vett előre megfontoltságot megállapítsák-e, vagy sem.*

Ez volt a védelem egyik főfeladata. A másik: *volt-e tettestárs, igen-e vagy sem. Regulát a vádirat beadása előtt meglátogattam Miskolcon. Szigorú ellenőrzés mellett, nem beszélhettem vele, illetve ő bizalmasan nem közölhetett velem semmit. Figyelmeztettem, hogy a vádirat beadása után abban a helyzetben lesz, hogy mindent elmondhat négy szemközti. Kértem, hogy ezt a pár hetet töltse nyugodtan és ne tegyen újabb vallomást.*

A lapokból megdöbbenéssel értesültem, hogy körülbelül két hét múlva jelentkezett a vizsgálóbírónál és ezzel azt vallotta, hogy *ketten követtek el a gyilkosságot*. A társa az edelényi kovácslegény lett volna. A fiút letartóztatták. Regula bizonyítani nem tudott, — szabadonengedték. A legény a kovácsmesternél lakott, a kovácsné nagyon szerette, a csendőrök onnan hordtak tejet, a fiú ellen eljárni azelőtt sem akartak, a vizsgálóbíró megszüntette az eljárást.

A vádirat beadása után, de mielőtt újra lementem volna Miskolcra, Regula újabb vallomásra jelentkezett. Ekkor már azt mondta, hogy *négyen* követtek el a gyilkosságot. Ezt én már csak köz-

Nagyságos képviselő úr!

„Eltérve nem látom az ideit hogy a nagyságos képviselő úrnak részességét megköszönjem. Be ismerem a nagyságos képviselő úrnak az ügyembe tett fáradságát, mivel tudom én azt a fáradságát megköszönni egyből mind a kúria sorsával: Ha bár a büntetés nem indokolt meg, még nekem ismertek. Ha igazság van részességét kegyelmeben majd tessék a vádlottak felől? a nagyságos képviselő úrnak fáradságát részességét megköszönöm.”

Állatárú voltja a Regula Ede

Miskolc 1934. márc. 11.

Ifj. Regula Ede levele

vetlenül a főtárgyalás előtt tudtam meg. Rögtön láttam, hogy valótlant állít, de a dolgot tisztázandó, levittem magammal segédemet, dr. Makai Ödönt és eljött velem Kéri Pál, mint újságíró. Megkértem őket, legyenek segítségemre. Regula szépen lerajzolta a baltát, amellyel második tettestársa dolgozott. Volt azon egy különös ismertetőjel is, ami miatt azt mással összetéveszteni nem lehetett. Ezzel a rajzzal Makai és Kéri rögtön utaztak Edelénybe, a csendőrségen megtalálták a baltát és egy másik gallért is, amely tárgyakat a csendőrök ugyancsak a Boldva vízében ugyanakkor találtak meg, amikor Regulának a gyilkosságánál használt baltáját és azzal együtt a vízbedobott véres gallérját is.

Ezekről sehol szó nem volt, pedig mindkettő

Belépőjegy
Folyó hó 13-án reggel
Főváros a fogház udvarán
Regula Ede kivégzésére
alkalmasára
Miskolc 1934. március 11.
Gulyovszky
kir. főügyész

Belépőjegy Regula kivégzésére

véres volt. A gallér pedig olyan szűk, hogy Regula nyakára fel sem ment. A gallér ügyében elmentek a helybeli kereskedőhöz és az megerősítette, hogy azt husvét előtt Regulának az a barátja vette, akire, mint egyik társára, rávallott.

Két abszolút tárgyi bizonyíték volt a kezemből és ezek megtalálásának körülményeire vonatkozólag két hiteles tanu.

A főtárgyaláson a csendőrök előadták a második számú baltát és a második számú gallért is. Elfogadható indokát nem tudták adni, hogy miért nem adták át az ügyészségnek, mint bűnjeleket. A főtárgyaláson ennek dacára mégsem értem el semmit. Regulának a négy tettesre vonatkozó előadása összeomlott. Regula körülbelül 190 cm magas, szép szál fiú volt. Negyedik tette társának az edelényi kanászgyereket mondotta, aki a tárgyaláskor már közhuszár volt. Kétféle, barnára sült aróú, kemény, önértékes gyerek. A szembesítéskor összevágta sarkantyús bokáját. Végignézta Regulát. Huszárosan odavágta neki: *»Hát van lelked azt hazudni, Edus, hogy én társad voltam a gyilkosságban?«* Regula nem mert a szemébe nézni, hallgatott, aztán visszaesett helyére, mint egy üres zsák. Leírhatatlan izgalom vett erőt a teremben lévő zsúfolt közönségen. Regula sorsa meg volt pecsételve. Most már nem hittek el neki semmit. Hiába volt a véres gallér és véres balta. Hiába mondtam el annak megtalálásának körülményeit és hivatkoztam arra, hogy Kinizsi óta, aki két kezében két fegyverrel verte a törököt, — nem volt még senki, aki két baltával indult el gyilkolni: a bíróság nem rendelt el további bizonyítást, a Kúria elutasította a semmisségi panaszt. Regulát az esküdtek verdiktje alapján a bíróság *halálra ítélte és ki is végezték. Sohasem árulta el, egyedül gyilkolt-e vagy másodmagával.*

A Regula-ügy azonban mindeddig, amit előadtam — egy közönséges esunya gyilkossági ügy.

A szenvedély és gyűlölködés kitörésének útját állottam a tárgyaláson, amelyet visszafojtott lélegzettel kísért a kisiparosság és hangosan peritaktált Miskolcon a zsidóság. A szenvedélyek akkor törtek ki, amidőn a miskolci börtön udvarán megjelent a meggyilkolt Zeisler édesatyja. Köröskörül a háztetőkön gyermekek, a fákon fiatallemberek. Az uccán, a fogház körül, ezernyi kisiparosság, akik nem tudtak bejutni. És abban az idegrázó és borzasztó pillanatban, amikor ez a 21 éves szép szál fiú kemény léptekkel, egyenes tartással megy az akasztófa alá: felállott valamire az öreg Zeisler és zsidó nyelven ordította átkot szórt a fia gyilkosára. Ezt az átkot hallotta a falakon túlvévő nép és annak morajlása visszazúgott. A rémes jelenetet nem akadályozta meg senki és olyan háttással volt rám, hogy hetekig idegbeteg lettem tőle.

Eveken át hallottam, hogy ismeretlen kezek mindennap friss virágot vittek Regula sírjára. És Bulyovszky Gyula, a miskolci ügyészség vezetője, a miskolci közélet egyik közkezdelt vezetője, elmondotta nekem, hogy *még évek múlva is állandóan hozott a posta Regula szüleinek pénzküldeményeket az ország minden részéből. Körülbelül 20.000 koronát küldtek ismeretlen emberek posta útján a szülőknek. A pénzeket az ügyészség elko-*

bozta.

Regula nekem emlékül az akasztás reggelén egy rövid levelet adott át, amelyben megköszönte a védelmet és igazi akasztófahumorról búcsúzott el tőlem. Abban az időben a kijűnő minőségű, illatos, egyiptomi Hyksos-cigarettaát szívtam. Tárgyalás előtt, tárgyalás alatt Regulát is megkínáltam. Nagyon megszerette. A kivégzés reggelén is elszívott már egyet. Az utolsó percben kért megegyet. A finom cigarettá füstjét hosszan, mélyen, valóságos kéjjel szívta be tüdejébe. A második szippantásnál bejött a prófós és hangosan rászólt: *Dobba el a cigaretta, gyereünk! Regula rámnézett, eldobta a cigarettaát és azt mondta: »Az én életemért, képviselő úr, nem kár, de ezért a Hyksos-cigarettáért biz' Isten, nagy kár.«*